

## فسادناپذیر امیریه

موقعیت:

خیابان وحدت  
اسلامی

موضوع:

کلباسعلی  
گمرکچی



عباسعلی گمرکچی را که مردی سختگیر و فسادناپذیر بود، باید یکی از مشهورترین افرادی بدانیم که روزگاری حوالی امیریه زندگی می‌کرد و یک بنای تاریخی به نام او در همین محله ثبت شده است. شخصاً به میدان گمرک تهران می‌رفت و حق گمرک دولت را از واردکننده‌ها و تاجران تهرانی دریافت می‌کرد. نصرالله حدادی، تهران‌پژوه، درباره زندگی وزیر گمرکات ناصرالدین شاه می‌گوید: با گذشت بیش از یک قرن هنوز بازارچه کوچک و مهجور انتهای خیابان وحدت اسلامی را با نام او می‌شناسند. خانه وزیر گمرکات ناصرالدین شاه در نزدیکی زورخانه تاریخی شیرافکن بود. خیلی‌ها سخاخانه ۱۳۰ ساله‌ای را که به عنوان قدیمی‌ترین سخاخانه تهران شناخته می‌شود، یادگار گمرکچی می‌دانند. «سنگ‌بنای تکیه عباسعلی و امامزاده سیداسماعیل در چهارراه سیروس را هم او گذاشته است.»

## سیلی مادر بزرگ بر صورت آژان

موقعیت:

خیابان گمرک  
امیریه

موضوع:

مرتضی  
احمدی

قصه مرد قصه‌گو و خوش‌آواز تهران مرتضی احمدی از کوچه‌پس‌کوچه‌های امیریه شروع می‌شود. نصرالله حدادی، از دوستان قدیمی مرحوم احمدی می‌گوید: خاطرات را شیرین نقل می‌کرد و می‌گفت «سال‌های کشف حجاب و حضور آژان‌های رضاشاه در کوچه و خیابان بود. دست در دست مادر بزرگم راهی خیابان شده بودیم. مادر بزرگ نمازهایش را در مسجد مشیرالسلطنه امیریه می‌خواند. آژان جوانی قدم‌هایش را بلندتر برمی‌داشت. نفس‌های مادر بزرگم به شماره افتاده بود. همچنان که دستم را محکم گرفته بود ناگهان ایستاد. وقتی نگاه متعجب من را دید لیخندی زد. آژان نزدیک شد. دست بلند کرد تا چادر از سر مادر بزرگم بردارد. مادر بزرگم بی‌معطلی سیلی محکمی روانه صورت آژان گستاخ کرد و بعد هر دو به سمت خانه دویدیم.» مرتضی احمدی در دبیرستان شرف منیریه درس خواند و پای ثابت مسابقات محلی و مدرسه‌های امیریه و راه‌هن بود.

# موسیقیدان معروف ایران در خانه عبدالوهاب

زمانی معتقد است که نسل دوم نوازندگان تهرانی نزد نورعلی خان برومند و در خانه پدری او تربیت شده‌اند: «در میانه دهه ۵۰ و با تأسیس مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران، نورعلی خان به عنوان استاد در این مرکز مشغول به کار شد اما بنا به دلایلی از آموزش در این مرکز استعفا کرد و دوباره در خانه‌اش که همان خانه پدری در امیریه بود محفلی راه انداخت که افرادی چون محمدرضا لطفی، محمدرضا شجریان و فرهنگ شریف در آن محفل حضور داشتند.» خانه برومند در محله امیریه و کوچه گنجهای سابق و میرکمال فعلی قرار داشت. این خانه امروز تبدیل به یک مجتمع مسکونی ۳۶ واحدی شده است.

نورعلی خان برومند استاد بسیاری از استادان موسیقی ایران از جمله اکبر گلپایگانی، محمدرضا شجریان، پرویز مشکاتیان، حسین علیزاده، محمدرضا لطفی، جلال ذوالفنون و... در همین امیریه متولد شد و تا آخرین روز عمرش در همین محله زندگی کرد. علیرضا زمانی (تهران‌پژوه)، خانه عبدالوهاب برومند در کوچه میرکمال فعلی را که اکنون آپارتمان ۳۶ واحدی شده، بخشی از هویت از دست رفته امیریه می‌داند: «خانه عبدالوهاب برومند تا اواخر دوره قاجار پاتوق هنرمندان و موسیقیدانان مشهور آن دوره بود و بسیاری از نوازندگانی که به اوج شهرت رسیدند در همین خانه الفبای موسیقی را از استادان بنام آن سال‌ها آموختند. نورعلی یکی از دو پسر عبدالوهاب خان در همین خانه با ابوالحسن صبا دوست و مأموس شد و هر دو نزد درویش خان نواختن تار و سه تار را فرا گرفتند.»



موضوع:

نورعلی خان  
برومند

موقعیت:

امیریه، کوچه  
گنجهای

## نخستین چراغ‌های راهنمایی در امیریه

اولین آیین‌نامه رانندگی در تهران و ایران را «وستاهل سوئدی» رئیس‌نظمیه احمدشاه تهیه و تنظیم کرد که خانه‌اش در کوچه‌های پایین‌تر از میدان منیریه به نام «وستاهل» قرار دارد. نصرالله حدادی، تهران‌پژوه، می‌گوید: «دولت ایران در ۱۲ بهمن ۱۲۹۱ برای نظم دادن به شهر تهران، از دولت سوئد درخواست کرد تعدادی افسر را که به امور پلیس و نظمیه آشنا هستند به تهران بفرستند. وستاهل که در استکهلم، پایتخت سوئد، رئیس یکی از کلاترهایها بود، راهی تهران شد و بنیان نخستین نظمیه آن روز و شهربانی بعد را گذاشت. چون کار او مورد پسند دولت ایران واقع شد، از او خواستند تا در شهرهای دیگر نیز این کار را انجام دهد. به همین دلیل، او ۱۵ افسر سوئدی دیگر به ایران آورد و آنها را در دیگر استان‌ها مستقر کرد و در تهران، به تربیت افسران ایرانی پرداخت. وستاهل حدود ۱۰ سال ریاست نظمیه را به عهده داشت. قوانین پیشرفته‌ای هم وضع شده بود که برای پیشگیری از آلودگی هوا بود.»

به گفته تهران‌پژوهان نخستین چراغ‌های راهنمایی و رانندگی در سال‌های دهه ۳۰ در امیریه نصب شد.



## کوچه‌ای که قلب شاعر را زدید

زادگاه و خانه پدری فروغ فرخزاد شاعر نامدار معاصر در محله امیریه بود. او در کوچه «خادم آزاد» در ۸ دی‌ماه ۱۳۱۳ خورشیدی متولد شد که به تازگی به نام یکی از آثارش «تولد دیگر» تغییر کرده است. در نزدیکی خانه پدری فروغ در محله امیریه، خانه دیگری بود که متعلق به یکی از آشنایان دور خانواده فروغ بود که بعدها با او پسر همین خانواده به اسم پرویز شاپور ازدواج کرد. عکسی از کودکی‌های فروغ هست که در خانه امیریه و کنار خانواده‌اش دیده می‌شود. از این عکس می‌توان فهمید که خانه آنها زیبا و پر از درختانی سر به هم داده بوده است. شاید در همان جایی که فروغ در یکی از شعرهای ماندگارش از کوچه‌های یاد می‌کند و می‌گوید: «کوچه‌ای هست که قلب من آن را از محله‌های کودکی‌ام دزدیده است...» اشاره به همین خانه و کوچه «تولد دیگر» باشد. قبل از مرگ فروغ خانه پدری محله امیریه در سال ۱۳۳۶ شمسی توسط پدرش فروخته شد و با آنکه در گذر سال‌ها دستخوش دگرگونی‌های بسیاری شده است، آن را در سوم مهرماه ۱۳۹۷ خورشیدی در فهرست آثار ملی ثبت کردند. این خانه قرار است بازسازی و خانه‌موزه شود.

موضوع:

خانه پدری  
فروغ فرخزاد

موقعیت:

امیریه، کوچه  
تولد دیگر

